

Rapport 2024/15

Skogsskadornas utveckling sedan 1993

Underlag till 2024 års skogspolitiska utredning

© Skogsstyrelsen 2025

Dnr 2024/1949

Författare

Lennart Svensson

Arbetsgrupp

Jonas Paulsson

Göran Rune

Tove Thomasson

Johan Wester, samordnare

Omslag

Mattias Sparf

Skogsstyrelsens rapporter publiceras som pdf-filer på vår webbplats: www.skogsstyrelsen.se.
Här kan även tidigare publicerade rapporter, liksom böcker och övriga trycksaker laddas ner eller beställas.

Innehåll

1	Förord	4
2	Inledning	5
2.1	Överenskommelse om att ta fram underlag	5
2.2	Inriktning och avgränsning av denna rapport	5
3	Beskrivning av skadeutvecklingen sedan 1993	6
3.1	Stormskador	6
3.2	Större skogsbränder	8
3.3	Viltbetesskador	8
3.4	Granbarkborreskador	9
3.5	Angrepp av törskatesvamp	11
3.6	Askskottsjuka	12
3.7	Almsjuka	13
3.8	Olika utbrott	13
3.8.1	Gremmeniella	13
3.8.2	Röd tallstekel	14
3.8.3	Tallmätare och barrskogsnunna	14
3.8.4	Exempel på utbrott av nya skadegörare	14
4	Skogsstyrelsens arbete med att motverka skogsskador	16
4.1	Ny skogspolitik	16
4.2	Ekonomiskt stöd	16
4.3	Särskilda uppdrag från regeringen	17
4.3.1	Skogsstyrelsen tillskjuts extra medel för skogsskadearbete	20
4.4	Förändrade skogsskyddsbestämmelser	20
4.4.1	Bekämpningsområden	22
4.5	Skogsstyrelsens roll och beredskap för att hantera skogsskador	22
4.6	Utveckling av Skogsstyrelsens verksamhetsstrategi	24
4.7	Skogsstyrelsens skogsskadearbete 2020–2024	25
4.8	Förändrat arbetssätt	25
4.9	Genomförda utvärderingar	27
4.10	Centrala skogsskyddskommittén	28
5	Sammanfattande punkter om skogsskadornas utveckling och Skogsstyrelsens skogsskadearbete	29
6	[Litteratur/källförteckning]	32
	Bilaga 1 Överenskommelse mellan skogsutredningen och Skogsstyrelsen	35

1 Förord

Denna rapport är en av åtta rapporter som Skogsstyrelsen tagit fram enligt en överenskommelse med 2024 års skogspolitiska utredning (Utredningen om en robust skogspolitik som ser skogen som en resurs, LI 2024:02).

Enligt överenskommelsen ska Skogsstyrelsen sammanställa och redovisa underlag inom en rad områden, se bilaga 1. Indelning i de olika rapporterna har skett med utgångspunkt i överenskommelsen. Följande rapporter ingår i underlaget:

- Förändringar av politiken med koppling till skog sedan 1993
- Strukturella förändringar inom skogssektorn sedan 1993
- Utvecklingen av återväxternas kvalitet sedan 1993
- Miljöhänsynens utveckling sedan 1993
- Kulturmiljöhänsynens utveckling sedan 1993
- Skogsskadornas utveckling sedan 1993
- Förändringar av Skogsstyrelsens verksamhet sedan 1993
- Policyutveckling inom EU som rör skogen

De underlag som Skogsstyrelsen sammanställt innehåller beskrivande texter, redovisande statistik och andra uppgifter samt vissa sammanfattande slutsatser. Det har inte ingått i Skogsstyrelsens roll enligt överenskommelsen att göra analyser, visa på orsakssamband eller att utvärdera effekter av den förda politiken.

Tiden och resurserna för att sammanställa underlagen har varit en starkt begränsade faktor och omfattningen av uppgiften har fått anpassas därefter. Under arbetets gång har regelbundna möten genomförts mellan skogsutredningen och Skogsstyrelsens arbetsgrupp för att stämma av att det pågående arbetet ligger i linje med överenskommelsen.

Lycksele i januari 2025

Magnus Viklund
Enhetschef, Skogsstyrelsen

Lennart Svensson
Skogsskötselspecialist, Skogsstyrelsen

2 Inledning

2.1 Överenskommelse om att ta fram underlag

Skogsstyrelsen träffade i juli 2024 en överenskommelse med 2024 års skogspolitiska utredningen¹ om att sammanställa och redovisa underlag till utredningens arbete, se bilaga 1.

Överenskommelsen gäller ett flertal olika områden och vid genomförandet av arbetet har en uppdelning gjorts så att olika delar redovisas i olika rapporter.

Denna rapport utgör underlag när det gäller att redovisa utvecklingen, såväl bedömningar som kvantifieringar, av skogsskador sedan 1993 samt en beskrivning av Skogsstyrelsens arbete för att motverka dessa.

2.2 Inriktning och avgränsning av denna rapport

För att få underlag för att beskriva utvecklingen av skogsskadorna och Skogsstyrelsens skogsskadearbete har vi gått igenom regleringsbrev, årsredovisningar, rapporter, meddelanden, föreskriftbeslut, utvärderingar och andra dokument som bedömts relevanta i sammanhanget.

Skogsstyrelsen inriktning är beskriva utvecklingen på ett sammanfattande sätt och hänvisa vid möjligt till befintliga rapporter och redovisningar. Syftet har inte varit att analysera eller värdera utvecklingen och de förändringar som skett och inte heller vilka effekter de kan ha medfört.

Resultat från Riksskogstaxeringens inventeringar tas inte upp i denna rapport såvida inte inventeringen är en riktad skogsskadeinventering (NRS) beställd av Skogsstyrelsen. Redovisning och analys av Riksskogstaxeringens data om skogsskadornas och den naturliga avgångens omfattning, orsaker och effekter ingår inte i detta uppdrag.

Rapporten innehåller inte heller uppgifter från Skogsstyrelsens Älgbetesinventering (Äbin) eftersom älgbetesskador även registreras i Riksskogstaxeringen enligt samma metodik men med annan design. Riksskogstaxeringen har också en längre tidsserie som tar sin början år 2005 medan Skogsstyrelsen kan redovisa rikstäckande resultat från Äbin först år 2016. Däremot innehåller rapporten resultat från Skogsstyrelsens återväxtuppföljning avseende andel toppbetade huvudplantor.

¹ Regeringskansliet 2024. Kommittédirektiv från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet Dir. 2024:16. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2024/02/dir.-202416>

3 Beskrivning av skadeutvecklingen sedan 1993

Sedan 1993 har det hänt flera historiskt mycket stora skogsskadehändelser. De flesta har hänt på 2000-talet, bland annat kan nämnas stormen Gudrun år 2005, de många skogsbränderna år 2018 och barkborreutbrottet som följde på grund av torkan.

I detta kapitel redovisas viktiga skogsskadehändelser från 1993 och framåt samt gjorda inventeringar och undersökningar som bidrar till kunskap om skadeutvecklingen. Resultat från riksskogstaxeringen ingår inte i redogörelsen och inte heller undersökningar som är mer av forskningskaraktär och inte direkt bidrar till att ge en bild om skadeutvecklingen. Undantag är riktade skadeinventeringar (NRS) som är beställda av Skogsstyrelsen men där SLU är genomföraren.

3.1 Stormskador

Nedanstående redovisning av stormskador baseras huvudsakligen på en rapport² innehållande en sammanställning av stormskador på skog i Sverige 1795–2005. Uppgifterna i rapporten baseras på olika källmaterial såsom Skogsvårdsstyrelsernas årsberättelser, skogsstatistisk årsbok och andra skrifter. Därefter kommer källmaterialet från Skogsstyrelsen och från och med år 2015 baseras uppgifterna på Skogsstyrelsens årliga skogsskaderapporter.

Tabell 1. Sammanställning av viktiga stormhändelser i Sverige som orsakat omfattande skador på skog.

År	Volym, miljoner m ³ sk	Område
1993	1,8	Skånes, Blekinge, Kronobergs, Kalmar, Västra Götalands, Östra Götalands, Örebro, Dalarnas, Gävleborgs, Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län.
1994	0,5	Örebro, Stockholms, Uppsala, Dalarna och Gävleborgs län.
1995	5,8	Hallands, Skaraborgs, Älvsborgs, Kronobergs, Jönköpings, Östergötlands, Blekinge och Kalmar län drabbades hårdast. Den 16–17 november drabbades ett stråk över mellersta Götaland från Västkusten till Östkusten av en snöstorm som resulterade i omfattande skador på skogen.
1997	0,1	Kronobergs, Jönköpings, Dalarnas, Gävleborgs och Norrbottens län.
1999	4,7	Under 1999 drabbades södra Sverige av flera stormar. Året såväl inleddes som avslutades med stormar och stormskador på skog. De svåraste skadorna orsakades av tre stormar i månadsskiftet november/december då sammanlagt 4,2–5,2 miljoner kubikmeter skog skadades. Den tredje och hårdaste stormen 3–4 december hade

² Skogsstyrelsen 2005. Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren. Rapport 9/2005.

År	Volym, miljoner m3sk	Område
		vindstyrkor på upp till 33 m/sek i Skåne. I Danmark betecknas den stormen som "århundradets storm". Värst drabbades södra Skåne där hela bestånd blåste ned. Omfattande skador förekom också i angränsande delar av Skåne, i östra Blekinge samt i ett stråk från södra Värmland, över Närke, Sörmland och norra Östergötland, där Närke drabbades hårdast. I resten av Götaland uppkom också skador, dock inte fullt så omfattande.
2000	0,3	Kronoberg, Jönköping, och Östra Götaland.
2001	2,1	Stormen drog in i november och drabbade ett område från Siljan över västra Hälsingland och sydöstra Härjedalen upp till sydligaste Jämtland och Medelpad. Värst drabbat var Härjedalen med ca 1 miljon m3sk fälld skog.
2002	2,0	Värst drabbat var Halland, norra Skåne, södra Småland och norra Blekinge. Stormskador förekom även på andra håll.
2003	1,3	Totalt i hela landet. Hårdast drabbat var Värmland (700–800 000 m3sk) och Västra Götaland (200–400 000 m3sk).
2005	75	Stormen Gudrun fällde 75 miljoner m3sk i Götaland. Kronobergs och Jönköpings län drabbades hårdast där 18 respektive 12 procent av virkesförrådet skadades.
2006	1,6	Varav 1,5 miljoner m3sk i Jämtland, mest p g a blötsnö.
2007	12	Stormen Per drabbade främst norra Götaland och Svealand.
2008	2	Flera stormar under jan-feb. Värst drabbat var sydöstra delen av Götaland, delar av Östergötland och Västra Götaland.
2011	4,5	Stormen Dagmar drabbade främst Gävleborgs, Jämtlands och Västernorrlands län.
2013	14	Omfattar 4 stormar (Simone, Hilde, Sven och Ivar). Oktoberstormen Simone drabbade främst Skåne, Kronoberg, Halland och Blekinge (ca 1,5–2 milj. m3sk). Novemberstormen Hilde drabbade främst Västerbottens län med 3,5 miljoner m3sk fälld skog. Stormen Sven drog in i början av december och fällde ca 0,7–0,8 miljoner m3sk främst i Skåne och Halland. I mitten av december drabbades Norrland av stormen Ivar som fällde ca 8 miljoner m3sk. Värst drabbat var Jämtland, men även Västerbotten, Medelpad och norra Gävleborgs län drabbades.
2015	5,8	I januari drog stormen Egon in över södra Sverige. Totalt skadades 2,5–3 milj. m3sk spridda över Götaland. Värst drabbat var Västra Götalands och Jönköpings län. I slutet av november drog stormen Gorm in över Sverige och fällde 2–2,5 miljoner m3sk. Hårdast drabbat var Skåne, Kronoberg, Blekinge och södra delen av Halland. I december drog stormen Helga in över landets södra delar. Den här gången drabbades norra delarna av Skaraborg, södra delen av Sörmlands län, södra delen av Örebro län samt norra delen av Östergötlands län.

År	Volym, miljoner m ³ sk	Område
		Bedömningen var att stormen fällde 0,7-0,8 miljoner m ³ sk.
2016	0,5	Juni i Norrbotten.
2019	1,2	Stormen Alfrida (2 januari) drabbade främst Uppsala och Stockholms län.
2022	2,2	I januari drog stormen Malik in över Götaland som också förgicks av ett antal tillfällen med hårda vindar. Mest drabbat var den östra delen av Götaland.
2023	0,7	Stormen Hans, som drog in över Sverige i början av augusti, drabbade främst Västerbottens län.

3.2 Större skogsbränder

Nedanstående redovisning av större skogsbränder är huvudsakligen hämtade från en rapport³ i Skogsstyrelsens rapportserie.

Tabell 2. Sammanställning av större skogsbränder i Sverige.

År	Areal, ha	Område
1992	2 500	Torsborgen (Gotland) 1 000 ha och Vakö myr (Skåne/Småland) 1 500 ha
1994	1 000	Koberg (Västra Götaland).
1997	1000	Lit (Jämtlands län)
1999	450	Tyresta nationalpark (Stockholms län)
2006	1 900	Bodträskfors (Norrbottens län)
2008	2 100	Ludvika (Dalarna) 800 ha samt Hassela (Hälsingland) 1 300 ha
2014	13 800	Branden i Västmanland
2018	25 000	Många stora bränder främst i Gävleborgs, Jämtlands och Dalarnas län.

3.3 Viltbetesskador

I Skogsstyrelsens återväxtuppföljning noteras bland annat antal toppbetade huvudplantor. Bedömningen görs på huvudplantornas senaste två årsskott (toppskott) som kan ha utsatts för vinterbetning. Plantor som har betats hårt och som inte uppfyller kraven som huvudplantor ingår inte i resultaten. I södra Sverige görs inventeringen under 6:e säsongen efter avverkningssäsongen och i norra Sverige under 8:e säsongen efter avverkningssäsongen. Med ett antagande om ca två års hyggesvila så innebär detta planteringarna är ca 3 år i söder och ca 5

³ Skogsstyrelsen 2019. Klimatanpassning av skogen och skogsbruket. Rapport 2019/23.

år i norr, vilket torde innebära att flertalet föryngringar är över 50 cm höga när de inventeras.

Tabell 3. Andel toppbetade huvudplantor av tall år 2000-2021. Glidande treårsmedeltal. Opublicerat resultat från Skogsstyrelsens återväxtuppföljning. Från och med 2008 används avverkningssäsong 1 juli till 30 juni i stället för kalenderår som inventeringsperiod

Landsdel	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Norra Norrland	4	1	1	1	2	2	2	3	5	7	7	
Södra Norrland	10	7	5	5	5	5	5	4	5	5	5	
Svealand	8	7	7	5	6	7	10	11	13	12	12	
Götaland	12	12	14	13	13	13	14	14	17	17	16	
Hela landet	8	6	5	4	5	5	6	7	8	9	9	
Landsdel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Norra Norrland	7	5	4	4	4	5	5	5	5	5	4	3
Södra Norrland	6	5	5	6	8	8	9	11	11	12	10	9
Svealand	11	11	12	12	13	13	14	16	15	15	14	15
Götaland	13	9	10	15	18	17	15	15	18	18	18	16
Hela landet	8	7	6	8	9	9	10	11	11	11	10	9

3.4 Granbarkborreskador

Uppgifterna nedan till och med år 2018 är hämtade från en rapport⁴ i Skogsstyrelsens rapportserie. Redovisningen 2020–2023 kommer från Riksskogstaxeringens NRS⁵. Åren 2018 och 2019 gjordes ingen NRS och därför baseras uppgifterna från dessa år huvudsakligen på resultat från inventering av referensfastigheter redovisade i Skogsstyrelsens skogsskaderapporter under åren 2019–2020.^{6,7,8,9}

⁴ Skogsstyrelsen 2019. Klimatanpassning av skogen och skogsbruket. Rapport 2019/23

⁵ Nationell riktad skogsskadeinventering (NRS) är en skräddarsydd inventering riktad mot en enskild skadegörare/skada.

⁶ Skogsstyrelsen 2019. Skogsskador i region Mitt 2018. Diarienummer 2019/411.

⁷ Skogsstyrelsen 2019. Skogsskador i region Syd 2018. Diarienummer 2019/438

⁸ Skogsstyrelsen 2020. Skogsskador i region Mitt 2019. Diarienummer 2020/630

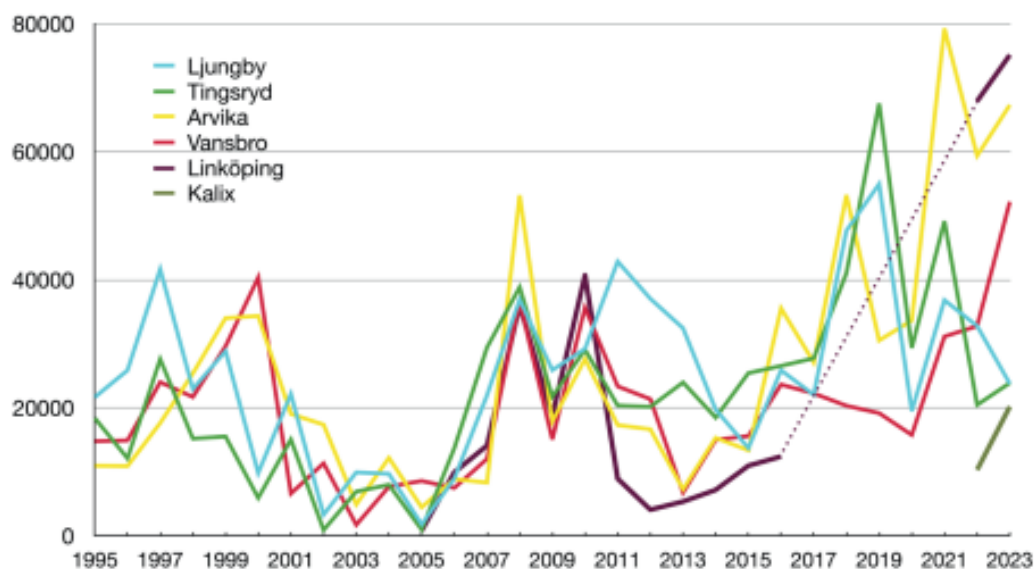
⁹ Skogsstyrelsen 2020. Skogsskador i region Syd 2019. Diarienummer 2020/631

Tabell 4. Samanställning av granbarkborreskador.

År	Volym stående skog, milj. m ³ sk	Område
1994–2001	0,4	Götaland och Svealand
2006–2010	3,5	Götaland
2009–2011	2,3	Södra Norrland
2015–2017	1,3	Södra Norrland
2018	3,5	Varav ca 2,5 miljoner m ³ sk i Götaland och 1,0 miljoner m ³ sk i Svealand
2019	7,0	Varav ca 5 miljoner m ³ sk i Götaland och 2 miljoner m ³ sk i Svealand
2020	7,7	Varav 4,1 miljoner m ³ sk i Götaland och 3,6 miljoner m ³ sk i Svealand
2021	8,1	Varav 3,8 miljoner m ³ sk i Götaland och 4,3 miljoner m ³ sk i Svealand
2022	5,1	Varav 1,3 miljoner m ³ sk i Götaland och 3,8 miljoner m ³ sk i Svealand
2023	2,2	Varav 1,3 miljoner m ³ sk i Götaland och 0,9 miljoner m ³ sk i Svealand
2024	0,3	Varav 85% i Götaland (Östergötland, Kalmar).

Den långsiktiga övervakning av granbarkborre som SLU ansvarar för startade 1995 och görs i samarbete med Skogsstyrelsen. Målet med övervakningen är att skapa ett dataunderlag för tillförlitliga analyser om vad som driver granbarkborrens populationsstorlek. En viktig fråga är hur nivåerna av granbarkborre påverkas av pågående klimatförändringar.

Resultaten från fällövervakningen visar på en utveckling där barkborrefångsterna har ökat sedan 1995. Under 2023 var fångsterna i Ljungby och Tingsryd i nivå med tiden före det senaste utbrottet 2018.

Figur 1. Total årlig fångst per hygge (i tre fällor) av granbarkborrar vid de sex övervakningsområdena som Skogsstyrelsen sköter fällorna. Prickad linje är ett intervall av år då populationen inte mättes.¹⁰

3.5 Angrepp av törskatesvamp

Törskateangrepp i ungskog uppmärksammades på allvar i Tornedalen kring år 2000. Riktade skadeinventeringar av törskatesvamp i tallungskogar (NRS) har genomförts åren 2007, 2008, 2012 och 2022. Området och metoden för inventeringarna har varierat. De första tre åren utgick inventeringen från objektivt urval av objekt från Äbin.

Tabell 5. Areal tallungskog (medelhöjd 1 – 4 m) angripen av törskaterost år 2007, 2008 och 2012. Vid inventeringen 2007 inventerades endast Norrbottens landskap.

Tallungskog medelhöjd 1-4 m Norrbottens landskap	Andelen av arealen (%) med förekomst av angrepp	Andel av arealen (%) med > 10 % av antalet tallar angripna
2007 n=112	69 (+-12)	23 (+-15)
2008 n=105	51 (+-8)	18 (+-15)
2012 n=100	67 (+-13)	12 (+-9)
Tallungskog medelhöjd 1-4 m Södra Västerbottens län	Andelen av arealen (%) med förekomst av angrepp	Andel av arealen (%) med > 10 % av antalet tallar angripna
2008 n=15	23 (+-17)	0
2012 n=72	31 (+-20)	3 (+-6)

Inventeringen år 2022 bygger på Riksskogstaxeringens permanenta provytor. På uppdrag av Skogsstyrelsen genomförde SLU en nationell riktad skadeinventering

¹⁰ M. Jonsell 2023. Långsiktig övervakning av granbarkborre 2023. Institutionen för ekologi, SLU.

(NRS), denna gång i de fyra nordligaste länen i Sverige. Här gjordes ett urval bland alla permanenta trakter med provytor i bestånd som slutavverkats under en viss period (Norrbotten 1993–2013 och i övriga län 1998–2013). Beståndssammansättningen var variabel, med inslag av rena granbestånd som således är ointressanta med avseende på törskate. I övrigt gjordes detta urval även med avsikten att få en jämn geografisk spridning i de aktuella landskapen.

Kraftigare angrepp ses i huvudsak i Norrbotten (tabell 6). Det är samma bild som tidigare genomförda inventeringar inom NRS 2007, 2008 och 2012 (Wulff & Hansson 2009, Wulff S 2013).

Tabell 6. Andel av samtliga inventerade tallar (huvud- och bistammar) vilka har skador orsakade av törskate i talldominerade bestånd (ungskog med ≥ 65 % tall av huvudstammarna). Approximativt relativt medelfel inom parantes.

Område	Andel skadade träd, %
Norrbotten	5,3 (96 %)
Västerbotten+Jämtland+Västernorrland	0,4 (91 %)
Totalt	2,4 (-)

Det finns en tendens till att angreppen i landskapet Norrbotten år 2022 är kraftigare än för 10 år sedan. De tidigare inventeringarna avsåg tallbestånd med en medelhöjd 1 – 4 m och andel av arealen med ≥ 10 procent angripna tallar var 23 procent (2007), 18 procent (2008) och 12 procent (2012). Motsvarande andel av areal för 2022 var 27 procent.¹¹ Resultaten från denna inventering visar på lägre andel törskateangrepp än andra genomförda inventeringar 2019–2022 (Sveaskog, SCA, Skogforsk). Detta förklaras i Skogforsk opublicerade rapport om törskategeografier¹² där de huvudsakliga skillnaderna ligger i omfattningen, geografin, beståndsåldern, trädslagsammansättningen samt inventerad areal. Rapporten togs fram på uppdrag av Skogsstyrelsen.

3.6 Askskottsjuka

De första rapporterna om Askskottsjukan kom till Sverige 2001. Första rapporterna om askskottsjuka kom från sydöstra delarna av Sverige, Öland och Skåne 2001. Då hade angrepp pågått i Polen och Litauen i ungefär 10 år, utan att skadegöraren kunnat identifieras. Redan 2006 hade sjukdomen spridits i askens hela utbredningsområde i Sverige.¹³ En riktad skadeinventering utfördes 2009 på de av riksskogstaxeringens ytor som innehåller ask i Götaland. Resultatet visade att 25 procent av askarna (>10 cm) var svårt skadade och 50 procent påtagligt utglesade. År 2016 var de mest mottagliga träden döda och sjukdomsförloppet har sedan dess varit i en lugnare fas. Många skadade träd kan tills vidare klara sig med utglesad krona lite längre än när sjukdomen var ny, men spridningen av askskottsjukan fortsätter alltjämt. Exempelvis på Gotland uppskattas idag ca 80

¹¹ Wulff, Walheim, Roberge 2022. Inventering av skador på ungskog 2022 i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtlands län. Institutionen för skoglig resurshållning, SLU.

¹² Svennerstam m. fl 2024. Törskategeografier. Skogforsk.

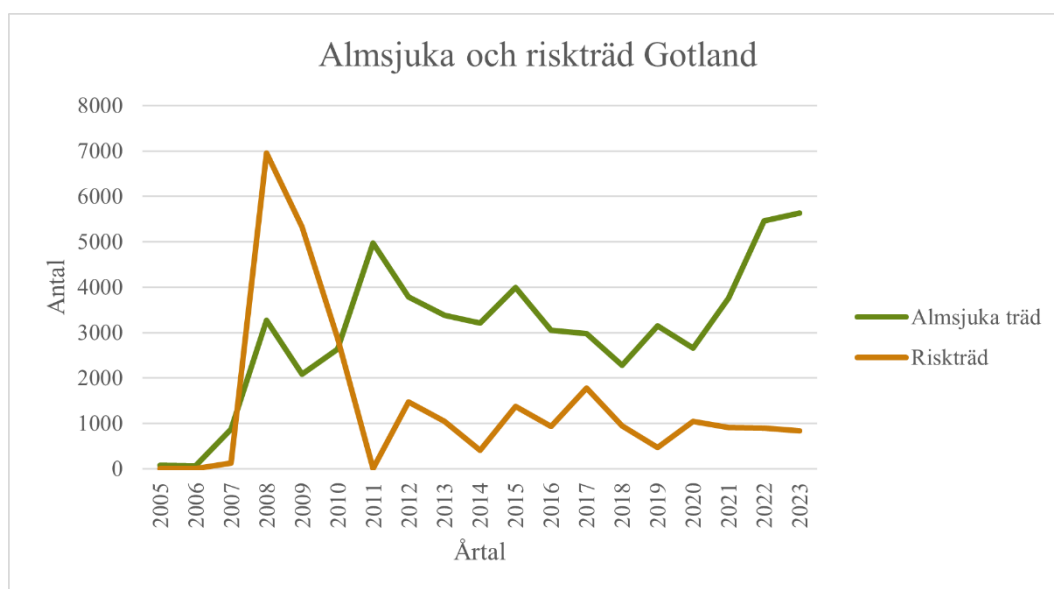
¹³ Skogsskötselserien nr 12. Skador på skog del 2.

procent av askarna befinna sig i olika stadier av sjukdomen, från nästan friska till döende träd.¹⁴

3.7 Almsjuka

Till Sverige kom den första vågen av almsjuka inte förrän omkring 1950 (Stockholm, Norrköping) och den hade då ett liknande förlopp som i Europa. Den aggressivare almsjukan kom 1980, då Örups almskog i Tomelilla kommun drabbades svårt. Därefter har den aggressiva almsjukan spritt sig norrut och den finns nu i almens hela utbredningsområde och fortsätter att spridas. Det finns dock fickor där almbestånd är isolerade från andra almar och där det fortfarande inte är några angrepp.¹⁵

På Gotland upptäcktes almsjukan så sent som 2005, och där angrips förutom skogsalmen också lundalmen, som är vanlig i de gotländska ängena. Sedan 2007 bekämpas almsjukan på Gotland. Det handlar främst om att försöka bevara lundalmen, som här anses vara en av de största populationerna i Europa. Varje år inventeras Gotlands kända almbestånd och almsjuka träd registreras. Under de senaste åren har fler angripna träd registrerats än tidigare. År 2024 registrerades över 7 000 träd (> 10 centimeter i brösthöjd) som har drabbats av almsjuka.

Figur 2. Resultat från inventering av almsjuka träd på Gotland, (träd > 10 centimeter i brösthöjd), Skogsstyrelsen.¹⁶

3.8 Olika utbrott

3.8.1 Gremmeniella

Den mest omfattande Gremmeniella-epidemin hittills i Sverige förekom under åren 2001–2003 i 30–60-åriga tallbestånd inom främst tre områden – Småländska höglandet, Bergslagen och mellersta Norrland¹⁷. Enligt 2003-års

¹⁴ Skogsstyrelsen 2013. Ask och askskottsjuka i Sverige. Meddelande nr 4 2013.

¹⁵ Skogsskötselserien nr 12. Skador på skog del 2.

¹⁶ Skogsstyrelsen 2023. Skogsskaderapport 2022. Rapport 2023/04.

¹⁷ Skogsstyrelsen 2010. Föryngrä-vårda-skydda. Rapport nr 1 2010.

Riksskogstaxering omfattade angreppen 484 000 ha varav 70 000 ha skadades svårt. Angreppen tvingade skogsbruket att gallra och saneringsavverka mer än 50 000 ha under epidemins två första år (Wulff m. fl. 2006)¹⁸. Efter utbrottet i början av 2000-talet har det inte varit något mer utbrott av dignitet.

3.8.2 Röd tallstekel

Massförekomster av röda tallstekeln förekommer med långa mellanrum. I senare tid har det drabbat norra Värmland 2006 – 2007 och östra Småland 2010 – 2012, med kalätningen av något eller ett par hundra tusen hektar vardera. Så långt norrut som i Norrbotten (trakterna av Kalix) angreps ca 1 000 hektar 2006¹⁹. Sommaren det året var extremt varm i norra Sverige, något som möjligen kan ge en fingervisning om vad vi kan vänta oss med ett varmare klimat.

3.8.3 Tallmätare och barrskogsnunna

Tallmätaren angrep 1996 och 1997 ett 7 000 hektar stort område på Hökensås ca 30 km NV Jönköping. Ungefär 2000 ha av dessa bedömdes vara helt kalätta. Insektsforskare från Lantbruksuniversitetet hittade på våren 1997 så mycket puppor i marken att de kunde förutsäga att massangreppen sannolikt skulle fortsätta – med omfattande skogsdöd som resultat. Under högsommaren behandlades därför drygt 4 000 hektar med *Bacillus thuringiensis* (Bt). Det är en bakterie som dödar insektslarver, och i detta fall användes en bakteriestam som är verksam enbart mot fjärilar men skonar andra insekter. Resultatet blev över förväntan, men förbryllande. På våren 1998 hittade forskarna knappast några puppor alls, och faran var över. Men eftersom puppor knappast heller hittades på de obehandlade ytorna, var det svårt att veta vilken effekt Bt har haft.^{20,21} År 1997 drabbades skogarna kring Vittskövle i östra Skåne av ett ovanligt angrepp av barrskogsnunna, då stora arealer tallskog blev kalätta. Bekämpning utfördes på 1 100 hektar. Även här genomfördes biologisk bekämpning med Bt för att begränsa skadorna. Båda bekämpningsinsatserna samordnades av respektive skogsvårdsstyrelse och bekostades av skogsägarna.²²

3.8.4 Exempel på utbrott av nya skadegörare

Diplodia sapinea orsakar skottspetsdöd på flera tallarter. Sjukdomen kallas Diplodia-sjuka. Angrepp av *D. pinea* i Sverige upptäcktes 2013 i Uppland på tall och på svarttall, *P. nigra*, i Alnarp. Inga större skador hade dock iakttagits förrän 2016, då omfattande angrepp på årsskott i kronan upptäcktes i ett 15-årigt tallbestånd om ca 15 ha i Uppland. Angreppen hade pågått under några år och en

¹⁸ Wulff m. fl. 2006. The applicability of national forest inventories for estimating forest damage outbreaks - Experiences from a *Gremieniella* outbreak in Sweden. *Can. J. For. Res.* 36: 2605-261

¹⁹ Skogsstyrelsen 2012. Beredskap vid skador på skog. Meddelande nr 3 2012.

²⁰ SLU 1997. Tallmätarhärjning på Hökensås. Fakta Skog nr 3 1997.

²¹ Forskning och framsteg 1998. Vad fick stopp på tallmätarna. Nr 6 1998.

²² Skogsstyrelsen 2012. Beredskap vid skador på skog. Meddelande nr 3 2012.

del träd var döende. Sedan 2016 har angrepp observerats i ungskog och i planteringar från södra Sverige till Hälsingland i norr.²³

Sommaren 2010 drabbades granskog i södra Skåne av ett mycket kraftigt angrepp av ungersk gransköldlus *Physokermes inopinatus*. I Skåne skadades ca 1 000 hektar med främst medelålders granskog, varav ca 400 hektar så svårt att den avverkades i förtid (ca 120 000 m³ virke)²⁴. I södra Skåne var ca 15 procent av den totala arealen granskog skadad 2010²⁵. Skadorna förvärrades av att barren täcktes av en svart svampfilt av sotdaggschamp som växte på sköldlössens klubbiga honungsdagg och fick hela träden att se grönsvarta ut (utom årsskotten som var ljusgröna). Hösten 2010 – våren 2011 kraschade populationen. Det är okänt när arten etablerade sig i Skåne, men sannolikt skedde det senast 2008. Efter 2010 har inga skador av ungersk gransköldlus observerats i Sverige. Den ungerska gransköldlusen har aldrig tidigare orsakat skogsskador i dess ursprungliga utbredningsområde.

Blåsvart björkstekel (*Arge pullata*) kan kaläta björk. De första indikationerna på att arten kom till Sverige var från år 2000 på Falsterbohalvön. Under åren 2013–2015 förekom omfattande kalätning av björkbestånd i Skåne. Därefter har den spridit sig och finns från och med 2024 i Skåne, Blekinge, Halland och Kronoberg. Sedan 2016 har två arter av parasitsteklar som äter björkstekelns larver etablerat sig, vilket gjort att större mängder oftast förekommer lokalt.

²³ SLU Skogsskada. Beskrivning av Diplodia. Hämtad 2024-03-12
<https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/skogsskada/lasmer-sidor/skadeorsak/?DiagID=1074&AnmSkada=1074&Tradart=16&Skadetypp=2&Alder=2&SkadadDel=0,7&SkadaBestand=2>

²⁴ Skogsstyrelsen 2012. Ökade risker för skador på skog och åtgärder för att minska riskerna. Rapport nr 9 2012.

²⁵ Olsson, P-O et al. 2012: A new invasive insect in Sweden – *Physokermes inopinatus*: Tracing forest damage with satellite based remote sensing. Forest Ecology and Management, 285: 29-37.

4 Skogsstyrelsens arbete med att motverka skogsskador

4.1 Ny skogspolitik

Sverige fick en ny skogspolitik 1994. Den innebar en hel del förändringar jämfört med den gamla, inte minst när det gäller skador och statens ekonomiska engagemang i samband därmed. Exempelvis innebar detta att inga statliga medel fanns att tillgå längre för att inventera skador på skog som uppkommit till följd av storm, snö, is, angrepp av insekter eller svampar. Före 1994 förfogade Skogsstyrelsen även över forskningspengar men detta försvann i och med införandet av den nya skogspolitikerna 1994.

Före 1994 kunde skogsägarna få statsbidrag för bekämpning av skadeinsekter. Staten kunde också ge lånegarantier till skogsägarna. Syftet med dessa var att göra det möjligt att snabbt ta tillvara skog som stormskadats. Lånegarantierna innebar att skogsägarna förmånligt kunde låna pengar för att täcka kostnader för upparbetning, uttransport, lagring och virkesskydd av skadadskog. De skulle nyttjas om det var svårt att få avsättning för skadat virke efter omfattande skador och tillkom efter de omfattande stormskadorna 1969. I praktiken fick aldrig lånegarantierna någon praktisk betydelse.²⁶

4.2 Ekonomiskt stöd

Under 2000-talet har staten ändå fattat beslut och betalat ut stöd vid speciella skadehändelser. Efter stormen Gudrun 2005 beslutade regeringen om en skattereduktion för de som sålde virke som blåst ned i stormen. Det gavs även dieselskattebefrielse, återväxtstöd, lagringsstöd och vägstöd. Därutöver finansierade staten slopade banavgifter och farledsavgifter.²⁷

År 2007 utvecklades stormstödet till att också omfatta analys av skadeinsektspopulationen samt rådgivnings- och informationsinsatser kring insekter i de områden som drabbades av stormen Gudrun.

Efter branden i Västmanland 2014 fick Skogsstyrelsen i uppdrag att administrera ett brandstöd till drabbade skogsägare. Stöd utgick för upparbetning av energived och för investering i lagringsplatser för brandskadat virke samt dieselstöd till entreprenörer.

Sommaren 2018 var en mycket varm och torr sommar vilket ledde till många skogsbränder. Skogsstyrelsen fick då i uppdrag att utforma ett nytt brandstöd till de tre värst drabbade länen. Stöd lämnades för upparbetning och transport av sågtimmer och energived, reparation samt förstärkning av vägar, gränsutvisning mellan fastigheter samt för att inrätta, anpassa och återställa lagringsplatser och omlastningsplatser.

²⁶ Skogsstyrelsen 2001. Skador på skog. Rapport 2001:80.

²⁷ Skogsstyrelsen 2006. Ekonomiska och sociala konsekvenser i skogsbruket av stormen Gudrun. Rapport nr 12 2006.

Tabell 7. Sammanställning av anslag till Skogsstyrelsen för ekonomiskt stöd till drabbade inom skogssektorn vid större skogsskadehändelser.

År	Anslag till Skogsstyrelsen
2005	148 milj kr + 6 milj kr till Skogsstyrelsen i anslag för stormstöd respektive skogsskadeövervakning. Stormstödet skulle vara en ersättning för merkostnader för lagring av stormskadat virke samt reparation av vägar till följd av stormen Gudrun. ²⁸ Anslaget finansierade även flyginventeringen av stormskadorna.
2006	467 milj. kr i anslag för stormstöd.
2007	300 milj kr i anslag för stormstöd.
2008	150 milj kr för stormstöd
2015	34 milj kr i anslag för stöd till åtgärder (inkl. dieselförbrukning) inom brandområdet i Västmanland. ²⁹
2016	10 milj kr i anslag för stöd till åtgärder (inkl. dieselförbrukning) inom brandområdet i Västmanland. ³⁰
2019	72 milj kr till Skogsstyrelsen i anslag för stöd till skogsägare med anledning av bränderna sommaren 2018. ³¹

4.3 Särskilda uppdrag från regeringen

Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap. Uppdrag att Stärka myndighetens och samhällets krisberedskap enligt krisberedskapsförordningen. Risk- och sårbarhetsanalysen ska uppdateras minst vartannat år.

Förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete. Uppdrag att verka för klimatanpassning enligt förordningen om myndigheters klimatanpassningsarbete. Ska redovisas årligen i årsredovisningen.

Mellan åren 1996–2008 tilldelades Skogsstyrelsen särskilda EU-finansierade medel (cirka 6 miljoner kr årligen) för skogsskadeövervakning (Regleringsbrev 1996-2008). Skogsstyrelsen fick i uppdrag att kontinuerligt följa utvecklingen av skogsskador på ett antal fasta observationsytor i landet. Syftet var att belysa

²⁸ Ekonomistyrningsverket 2005. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2005. [Ändringsbeslut 2005-11-24 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

²⁹ Ekonomistyrningsverket 2015. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2015. [Ändringsbeslut 2015-09-17 Myndighet Skogsstyrelsen](#).

³⁰ Ekonomistyrningsverket 2016. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2016. [Ändringsbeslut 2016-12-22 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³¹ Ekonomistyrningsverket 2019. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2019. [Ändringsbeslut 2020-01-30 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

effekten av luftföroreningar på skogen och skogsekosystemet. Medlen kunde även användas till regionala skogsskadeinventeringar.

I övrigt kan noteras följande uppdrag i Skogsstyrelsens regleringsbrev:

År	Uppdrag
2006	Ansöka om medel från Solidaritetsfonden hos Statens jordbruksverk för stöd till lagring av stormfälld skog samt reparation och underhåll av vägar. ³²
2007	Övervaka skadeinsektspopulation i stormdrabbade områden i södra Sverige. ³³
2008	Övervaka skadeinsektspopulation i stormdrabbade områden i södra Sverige. ³⁴
2009	Ökade kunskaper om klimat-förändringarnas påverkan på skogsbruket. Övervaka skadeinsektspopulation i storm-drabbade områden i södra Sverige. ³⁵
2010	Övervaka skadeinsektspopulation i stormdrabbade områden i södra Sverige. ³⁶
2011	Övervaka skadeinsektspopulation i stormdrabbade områden i södra Sverige. ³⁷
2012	Beredskap - Skogsstyrelsen ska efter samråd med berörda myndigheter och i relevanta delar i samarbete med Jordbruksverket, vidareutveckla det förebyggande arbetet mot och beredskapen vid hot och skador på skog. ³⁸
2013	Älgförvaltning - Bistå älgförvaltningen med information och kunskap om skogens tillstånd med mera. ³⁹
2014	Skogsbranden i Västmanlands län - Skogsstyrelsen ska lämna förslag till hur stödåtgärder med anledning av skogsbranden i Västmanlands

³² Ekonomistyrningsverket 2006. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2006. [Ändringsbeslut 2006-11-30 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³³ Ekonomistyrningsverket 2007. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2007. [Ändringsbeslut 2007-12-19 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³⁴ Ekonomistyrningsverket 2008. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2008. [Ändringsbeslut 2008-12-04 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³⁵ Ekonomistyrningsverket 2009. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2009. [Ändringsbeslut 2010-01-28 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³⁶ Ekonomistyrningsverket 2010. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2010. [Ändringsbeslut 2010-09-09 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³⁷ Ekonomistyrningsverket 2011. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2011. [Ändringsbeslut 2011-12-01 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³⁸ Ekonomistyrningsverket 2012. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2012. [Ändringsbeslut 2012-11-15 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

³⁹ Ekonomistyrningsverket 2013. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2013. [Ändringsbeslut 2013-04-18 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

År	Uppdrag
	län i augusti 2014 bör utformas. Älgförvaltning – Bistå älg-förvaltningen med information och kunskap om skogens tillstånd med mera ⁴⁰
2015	Skogsbranden i Västmanlands län, bränslestöd - Skogsstyrelsen ska lämna ett förslag till utformning av ett bränslestöd för diesel som har förbrukats av skogsmaskiner i brandområdet. ⁴¹
2020	Bekämpning av skogsskador, med särskilt fokus på granbarkborre. ⁴²
2021	Bekämpning av skogsskador - Skogsstyrelsen ska ta fram en långsiktig plan för sitt arbete med att förebygga skogsskador orsakade av stormar, bränder och torka, liksom att övervaka och bekämpa skador orsakade av växtskadegörare samt klövvilt med mera ⁴³ . Granbarkborre - Skogsstyrelsen ska fortsätta förstärka kapacitetsuppbyggnad med särskilt fokus på bekämpning av granbarkborre, inklusive förebyggande arbete. ⁴⁴
2022	Förebygga, övervaka och bekämpa skogsskador - Skogsstyrelsen ska förebygga och övervaka skogsskador. Skogsstyrelsen ska också bekämpa granbarkborre i skyddade områden som myndigheten ansvarar för. Skogsstyrelsen ska samordna berörda myndigheters arbete med att bekämpa granbarkborre samt samverka med berörda intressenter. Skog och klövvilt - Utredda möjliga åtgärder och vid behov föreslå regelförändringar för att åstadkomma eftersträvd balans mellan klövvilt-stammar och fodertillgång och därmed minska skadenivåerna på skog ⁴⁵
2023	Förebygga, övervaka och bekämpa skogsskador. ⁴⁶

⁴⁰ Ekonomistyrningsverket 2014. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2014. [Ändringsbeslut 2014-12-04 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

⁴¹ Ekonomistyrningsverket 2015. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2015. [Ändringsbeslut 2015-09-17 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

⁴² Ekonomistyrningsverket 2020. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2020. [Ändringsbeslut 2021-01-28 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

⁴³ Skogsstyrelsen 2021. Långsiktig plan för Skogsstyrelsens skogsskadearbete, dnr 2021/1225

⁴⁴ Ekonomistyrningsverket 2021. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2021. [Ändringsbeslut 2021-09-30 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

⁴⁵ Ekonomistyrningsverket 2022. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2022. [Ändringsbeslut 2022-12-22 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

⁴⁶ Ekonomistyrningsverket 2023. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2023. [Ändringsbeslut 2023-08-10 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

År	Uppdrag
2024	Förebygga, övervaka och bekämpa skogsskador. ⁴⁷

4.3.1 Skogsstyrelsen tillskjuts extra medel för skogsskadearbete

Skogsstyrelsens skogsskadearbete fick en extra skjuts 2020 när regeringen tilldelade Skogsstyrelsen 30 miljoner kronor extra per år under perioden 2020–2022 för att bekämpa skogsskador med särskilt fokus på granbarkborre. För perioden 2022–2024 tillkom ytterligare 20 miljoner kr för arbete med att förebygga, övervaka och bekämpa utbrott av granbarkborre och andra skogsskador. Därutöver tilldelades Skogsstyrelsen år 2021 30 miljoner kr per år och tills vidare för Skogsstyrelsens långsiktiga arbete med att förebygga, övervaka och bekämpa skogsskador. En långsiktig plan togs fram i samarbete med SLU och andra berörda myndigheter samt centrala skogsskyddskommittén (CSK)⁴⁸.

Parallellt med detta arbete fick SLU i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för ett skogsskadecentrum som initierades 2021.

4.4 Förändrade skogsskyddsbestämmelser

I början av 1990-talet påbörjades en mer allmän diskussion om behovet av ökad naturhänsyn. Önskemålet var bland annat att få ökade möjligheter att få lämna kvar död färsk barrved i skogarna och därigenom på sikt bidra till att främja skogarnas biologiska mångfald. Bristen på död ved i de svenska skogarna ansågs vara ett hinder för att det skogspolitiska miljömålet ska nås. Ett resultat av dessa diskussioner blev att Skogsvårdslagens skogsskyddsbestämmelser blev liberalare i samband med översynen av dåvarande skogspolitik. De nya liberalare föreskrifterna (SKSFS 1993:2) började gälla den 1 januari 1994 och är till stor del ett resultat av skogspolitikens jämställda produktions- och miljömål samt den allmänna avreglering som kännetecknade dåvarande skogspolitik. Förändringarna medförde bland annat att:

- Kravet att åtgärda skadad skog på skogliga impediment togs bort. Det innebär att trädbärande impediment inte omfattas av reglerna att åtgärda färska skadade barrträd.
- Mer än 5 m³sk färska barrträd ska ha skadats inom ett hektar innan kravet på åtgärder inträder. Den tidigare gränsen för när skadad skog skulle åtgärdas var att volymen inom ett hektar skulle överstiga 4 m³sk.
- De tidigare bestämmelserna om skadad skog krävde att samtliga färska skadade barrträd skulle åtgärdas om volymen överskred 4 m³sk inom ett hektar. De nya bestämmelserna anger att volymen som överskrider 5 m³sk färska barrträd inom ett hektar måste åtgärdas.
- Det blev tillåtet att utan åtgärd lämna kvar mer grov stamved av barrträd i samband med röjning, hyggesrensning och avverkning. Dessutom räknas

⁴⁷ Ekonomistyrningsverket 2024. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2024. [Regleringsbrev 2024 Myndighet Skogsstyrelsen](#)

⁴⁸ Skogsstyrelsen 2021. Långsiktig plan för Skogsstyrelsens skogsskadearbete. Dnr 2021/1225

inte första halvmetern av rotstockar av gran vid beräkning av mängden kvarlämnad stamved i samband med avverkning.

År 2000 beslöt Skogsstyrelsen att Skogsstyrelsens allmänna råd (SKSFS 1986:4) om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark skulle upphöra att gälla vid utgången av mars 2000 (SKSFS 2000:4).

År 2011 beslutades relativt stora förändringar i Skogsvårdslagens 29§. Fjällnära skog undantogs helt från skogsskyddsföreskrifterna liksom stubbar, högstubbar och stubbvältor. Kraven om att röjnings, hyggesrensings- och avverkningsrester inte får lämnas kvar över en viss omfattning togs bort. Dock gjordes ett förtydligande om att bestämmelserna i föreskrifterna gäller endast för gran > 10 cm i stamdiameter och tall med skorpbark. Vidare justerades tiden för när rått barrvirke inte får lagras i skogen, vilket främst påverkade södra Sverige som fick tidigarelagd tid för när rått virke behöver vara utkört från skogen (SKSFS 2011:5).

Den 1 juli 2022 upphörde 29 § i skogsvårdslagen och 29 § i skogsvårdsförordningen att gälla till följd av att en ny växtskyddslagstiftning trädde i kraft samma dag. Sedan den 1 juli 2022 återfinns bemyndiganden för Skogsstyrelsen att meddela föreskrifter om åtgärder mot vissa skadliga insekter i växtskyddslagen samt växtskyddsförordningen i stället för i skogsvårdslagen. Med anledning av att områdesgränserna för nuvarande bekämpningsområden i 6 kap. 15 § Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till skogsvårdslagen behövt ses över så uppstod ett behov av att göra en översyn av de nuvarande bestämmelserna i 6 kap. Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till skogsvårdslagen.

Mot bakgrund av det förändrade bemyndigandet behöver reglerna även av den anledningen förändras. Skogsstyrelsen har under 2023–2024 arbetat fram förslag till Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förebyggande av växtskadegörare för skydd av skog. I och med Skogsstyrelsens nya bemyndigande om att i enskilda fall kunna besluta om mer ingripande förbud, begränsningar eller åtgärder, finns det inte längre behov av att föreskriva om regler om bekämpningsåtgärder i vissa områden såsom nuvarande föreskrifter. Därför föreslås dessa föreskrifter och föreskrivningsmöjligheter tas bort. Vidare föreslås att tall- och granhögstubbar inte längre ska undantas från reglerna om bekämpning (undantag för kulturstubbar ligger dock kvar). Det har även lagts till allmänt råd om hur risken kan minskas för att röjda tallstammar med skorpbark ska tjäna som yngelmaterial för större mörghorre efter röjning och hyggesrensning.⁴⁹ Beslut om nya grundföreskrifter väntas tas i februari 2025 och de nya föreskrifterna bör då kunna gälla från och med 1 april 2025.

I arbetet med de nya föreskrifterna lyftes eventuella behov av reglering av andra växtskadegörande organismer för skydd av skog. Myndigheten var dock begränsad till att utreda föreskrifter som ryms inom det bemyndigande som framgår av aktuella bestämmelser. Det innebär att andra växtskadegörande

⁴⁹ Skogsstyrelsen 2022. Förslag till ny grundföreskrift. Dnr 2022/3797

organismer än granbarkborre, sextandad barkborre och större mörghorre inte har beaktats inom ramen för detta arbete.

4.4.1 Bekämpningsområden

Under åren har Skogsstyrelsen föreskrivit om bekämpning inom vissa definierade områden. Delar av Värmland förklarades som bekämpningsområde 1994 på grund av de omfattande granbarkborreskadorna och regelrätt bekämpning inleddes 1994 (SKSFS 1994:1). Fyra år senare utökades bekämpningsområdet för att även inkludera delar av Jönköpings- och Kronobergs län till följd av de svåra granbarkborreskadorna (SKSFS 1998:4).

Efter stormen Gudrun och de omfattande vindfällena beslöt Skogsstyrelsen år 2006 om bekämpningsområde i Kronobergs län samt delar av Östergötland, Jönköping, Kalmar, Blekinge, Skåne, Halland och Västra Götalands län (SKSFS 2006:1). Ett år senare justerades bekämpningsområdets avgränsning till att gälla samtliga kommuner i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge och Hallands län samt vissa delar av Kalmar, Västra Götalands och Örebro län. Samtidigt gjordes justeringar för när skadad skog ska forslas till terminal, skogsindustri eller göras otjänligt som yngelmateriel. Det infördes också föreskrifter om åtgärder när insektsangrepp har skett samt möjligheter för Skogsstyrelsen att besluta att avverkningar inom bekämpningsområdet ska ske på en tid eller ett sådant sätt som inte försvårar bekämpningen (SKSFS 2007:1). Senare under samma år utökades bekämpningsområdet till att även gälla delar av Södermanland och Västmanland (SKSFS 2007:5).

År 2010 lades delar av Jämtlands och Västernorrlands län till som bekämpningsområde. För det tillagda bekämpningsområdet gällde senare tidskrav än övriga län för åtgärder av skadad skog och för virkeslagring (SKSFS 2010:4).

År 2014 beslöts ännu en ändring i Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen. Bekämpningsområdet omfattade nu hela Blekinge, Hallands och Kronobergs län samt delar av Skåne, Kalmar, Jönköpings, Västra Götalands, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län (SKSFS 2014:1).

År 2019 togs beslut om bekämpningsområde som omfattade hela Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Blekinge län samt delar av Skåne, Västra Götalands, Örebro, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län. Beslutet innehöll också ändringar i benämningar där "församlingar" ersattes med "distrikt" (SKSFS 2019:1).

Ett år senare justerades bekämpningsområdet till att gälla hela Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Värmlands, Örebro och Västmanlands län samt vissa kommuner i Skåne och Västra Götalands län.

4.5 Skogsstyrelsens roll och beredskap för att hantera skogsskador

Skogsstyrelsen har ett ansvar enligt krisberedskapsförordningen att i samband med en kris som berör skogen vidta åtgärder som behövs för att hantera

konsekvenserna av krissituationen⁵⁰. Skogsstyrelsen har därmed att särskilt beakta situationer som uppkommer hastigt och oväntat, situationer som kräver brådskande beslut samt samverka med andra aktörer samt förmågan att hantera allvarliga skogsskador. Vanligtvis kräver det att Skogsstyrelsen snabbt skaffar sig information om skadeläget omfattning och hur allvarligt läget är. Skogsstyrelsen har därmed en viktig roll att snabbt initiera någon form av översiktlig inventering eller insamling och sammanställning av lokalt spridd information.

Skogsstyrelsens roll vid större skadeutbrott är att samordna, informera och stödja. Det kan innebära att sammankalla skogsbrukets aktörer för att få en samlad lägesbild och informera om hur skadan bör hanteras och vilka regler som gäller. Skogsstyrelsens roll är inte att styra eller samordna skogsbrukets egna operativa åtgärder i skogsskyddsarbetet eller vid uppjöning av skadad skog. Skogsstyrelsens roll beskrivs mer i Skogsstyrelsens rutin för beredskap vid omfattande skador på skog⁵¹. Skogsstyrelsen har sedan 2010 byggt upp en organisation och en rutin som ska kunna hantera större skogsskadehändelser. Syftet är att snabbt och effektivt kunna vidta nödvändiga åtgärder då en krissituation har uppstått eller hotar att uppstå inom Skogsstyrelsens ansvarsområde. Det akuta arbetet med omfattande skador på skog har hög prioritet i organisationen på alla nivåer. Skogsstyrelsen ska också vid behov stödja andra myndigheter i form av sakkunskap och kontaktnät med skogsägare och övriga skogssektorn.

Skogsstyrelsen har en organisation med en ordinarie och en ställföreträdande skadesamordnare i stort sett på varje distrikt. Dessa personer har ett särskilt ansvar för att bevaka och larma om betydande och anmärkningsvärda skador uppträder på distriktet. På regionnivå finns regionala skadesamordnare som fångar upp och kanaliserar dessa signaler vidare uppåt i organisationen. På nationell nivå finns nationell skadesamordnare som förvaltar arbetet med skador på skog och stöttar regionerna i krissituationer. På nationell nivå finns även sakkunniga på svamp- och insektsskador som kan bidra med kunskap och råd.

Skogsstyrelsen har även en nationell förvaltningsgrupp för skogsskador som förvaltar, utvecklar och samordnar arbetet med skogsskador. För att upprätthålla en hög beredskap har Skogsstyrelsen passningsschema för helger och semesterperioder för nyckelpersoner i skogsskadearbetet.

Vid en betydande skadehändelse aktiveras Skogsstyrelsens skogsskadegrupp som leder arbetet med att hantera skogsskadehändelsen. Oftast kallas skogsbrukets större aktörer in för att få en samlad lägesbild samt samråda om hur skogssektorn bör förbereda sig och agera i den uppkomna situationen.

Till stöd för arbetet har Skogsstyrelsen instruktioner för olika skogsskadehändelser. Instruktioner finns för stormskador, skogsbrand, svampar och insekter, nederbörd samt skador och angrepp av nya skadegörare. Det finns även framtagna checklistor för chefer, skadesamordnare och kommunikatörer som

⁵⁰ Svensk författningssamling 2006. Förordning 2006:942. 5 § om krisberedskap och höjd beredskap.

⁵¹ Skogsstyrelsen 2019. Beredskap vid omfattande skador på skog. Protokoll Nr H-50/2019.

är inblandade i arbetet. Dessa instruktioner och checklistor är inte styrande, men utgör ett stöd i arbetet med att hantera en större skogsskadehändelse.

4.6 Utveckling av Skogsstyrelsens verksamhetsstrategi

På senare år har skogsskadorna uppmärksammats alltmer, inte minst i Skogsstyrelsens verksamhetsstrategi. År 2016 beskrevs målbilder för en hållbar nyttjad skog, där minskade skogsskador och klimatanpassning var positiva effekter som eftersträvades.

År 2018 fastställdes en ny verksamhetsstrategi (2018-2020) som låg till grund för verksamhetsplaneringen. Strategin baserades på fyra målbilder som visade vägen mot det önskade tillståndet på tre års sikt. En av målbilderna var ”Skogen för ett hållbart samhälle – Skogsstyrelsen som sektorsmyndighet”. Målbilden innehöll bland annat fokusområdet *minskade skogsskador* som också inbegrep förstärkt klimatanpassning och begränsad klimatförändring. En handlingsplan togs fram som bland annat innefattade arbete med viltskador i form av kompetensutveckling, information och samverkan⁵².

Ämnet minskade skogsskador blev alltmer aktuellt efter 2018 på grund av de många skogsbränderna och granbarkborreutbrottet år 2018. Skadeproblematiken krävde allt större insatser och omprioritering av resurser under 2019. Samverkan, kompetensutveckling och kommunikation dominerade insatserna.⁵³

Under 2020 beslöt Skogsstyrelsens styrelse om en ny verksamhetsstrategi med ett femårsperspektiv. De övergripande målen togs bort och ersattes av sex långsiktiga effektmål som utgjorde basen för urval av fokusområden. Ett av fokusområdena var *Minskade skogsskador*, där det långsiktiga målet var att utveckla Skogsstyrelsens och sektorns medvetenhet och kapacitet för att på kort sikt hantera skador och på lång sikt även förebygga skador. Under 2020 verkade Skogsstyrelsen för att öka kompetensen om älgskador och multiskadad skog, ökad medvetenhet och beredskap i händelse av storm och brand samt ökad kompetens och kapacitet avseende hantering av granbarkborre.⁵⁴ Andra fokusområden som *Mer produktiva ungskogar* och *Mer varierat skogsbruk* drog indirekt till minskade skogsskador. Aktiviteter inom dessa områden syftade bland annat till att öka kompetensen och medvetenheten om klimatförändringar och dess risker för skogen, skogsbrukets påverkan samt möjliga anpassningar för att hantera risker. Arbetet försvårades av pandemin som gjorde att många aktiviteter fick anpassas till digitala lösningar.

Verksamhetsstrategin uppdaterades 2024 där skrivningar om varför och hur effektmålet Minskade skogsskador ska uppnås tydliggjordes. Strategin är att öka vår kännedom om förekomst och utveckling av olika skador genom övervakning och inventering. Skogsstyrelsen ska även prioritera ökad kunskap om olika skadegörare och hur de kan förebyggas och bekämpas. Ett långsiktigt arbete med ståndorts- och klimatanpassning lägger grunden för minskade skogsskador.

⁵² Skogsstyrelsen 2018. Årsredovisning 2018.

⁵³ Skogsstyrelsen 2019. Årsredovisning 2019.

⁵⁴ Skogsstyrelsen 2020. Årsredovisning 2020.

Påverkan sker framför allt med informativa styrmedel som samverkan, kommunikation och rådgivning.

4.7 Skogsstyrelsens skogsskadearbete 2020–2024

Skogsskadearbetet har intensifierats sedan de stora bränderna och barkborreutbrottet 2018. År 2021 fick Skogsstyrelsen i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för sitt arbete med att förebygga skogsskador orsakade av stormar, bränder och torka, liksom att övervaka och bekämpa skador orsakade av växtskadegörare samt klövvilt med mera⁵⁵. Planen beskriver vad Skogsstyrelsen vill uppnå och vilka åtgärder man vill vidta för att uppnå målen. Skogsstyrelsens roll och ansvar beskrivs, vilket har varit utgångspunkten för planens aktiviteter. Under arbetets gång har Centrala skogsskyddskommittén (CSK) fått möjlighet att lämna synpunkter, Områden som bedömts viktiga är:

- Kompetensutveckling
- Rådgivning om klimatanpassning och hur skogsskador långsiktigt kan förebyggas
- Samverkan kring inventeringar i samband med skadeutbrott
- Rådgivning och tillsyn i samband med skadeutbrott
- Följa skadeutvecklingen i landet
- Övervaka samt förvalta biotopskyddsområden och områden med naturvårdsavtal.
- Samverkan med andra myndigheter
- Utveckla och tillhandahålla digitala kartunderlag till skogsbruket för att underlätta identifiering och bekämpning av skogsskador

Planens togs fram i nära samarbete med SLU som parallellt fick uppdraget att inrätta ett skogsskadecentrum och utforma en långsiktig plan för skogsskadecentrumets arbete. Båda organisationerna kommer utvärdera sitt arbete under 2025.

4.8 Förändrat arbetssätt

Skogsstyrelsen har gått från drygt 1 700 årsarbetskrafter 1994 till knappt 800 årsarbetskrafter 2023. Det har inneburit ändrade förutsättningar för exempelvis enskild rådgivning. Utvecklingen har gått mot mer grupprådgivning och digitala informations- och rådgivningstillfällen i stället för enskild rådgivning i fält. Parallellt har digitaliseringen ökat vilket har gett Skogsstyrelsen möjlighet att jobba på flera sätt. En utvärdering⁵⁶ har visat att tillgängligheten till rådgivning har ökat med övergång till digitala format samt att digitala och fysiska rådgivningsformat kompletterar varandra bra. Skogsägare och skogstjänstemän

⁵⁵ Skogsstyrelsen 2021. Långsiktig plan för Skogsstyrelsens skogsskadearbete. Dnr 2021/1225.

⁵⁶ Skogsstyrelsen 2024. Utvärdering av digitala verktyg i Skogsstyrelsens rådgivningsverksamhet. Rapport 2024/04.

har numer mycket större möjligheter att själv söka ut den information man behöver på webben. Den tekniska utvecklingen inom geodata under senare år har underlättat arbetet med att upptäcka skador. Exempelvis har Skogsstyrelsen utvecklat karttjänster där du som användare kan göra en förändringsanalys för att upptäcka potentiella angrepp av granbarkborre. Där finns även riskindexkartor för granbarkborreangrepp som visar var det kan vara fruktbart att leta efter nya angrepp.

I samband med de mycket omfattande skogsbränderna 2018 utvecklade Skogsstyrelsen en rutin för att med hjälp av satellitbilder och SOS-alarmpunkter registrera skogsbränder. Dessa digitaliserade områden gjordes tillgängliga på Skogsstyrelsens hemsida och användes vid riktade utskick till drabbade skogsägare. Skogsstyrelsen har fortsatt digitalisera skogsbränder större än cirka 0,5 hektar och sammanställer resultat från registreringen i de årliga skogsskaderapporterna.

För att åstadkomma förändring och effekt ute i skogen krävs samverkan med berörda. Tidigare effektutvärdering av Mera Tall och granbarkborrebekämpningen har visat att samverkan är positiv i sig men är också en viktig framgångsfaktor för att åstadkomma förändring och därmed ge effekter ute i skogen.⁵⁷ På senare år har följande samverkansprojekt genomförts:

År	Samverkansprojekt
2010	<i>Mera Tall</i> . Samverkansprojekt mellan Skogsstyrelsen och ett stort antal av skogsbrukets aktörer. Samarbete har dock skett med naturskyddsföreningar, intresseföreningar och jägarorganisationer. Målsättningen var från början att utarbeta och testa en arbetsmetod för hur jägare och skogsägare skulle kunna samverka kring en lämplig balans mellan skog och vilt. Vid projektets slut (2019) var målet att konceptet Mera Tall skulle vara spritt, känt och accepterat som ett framgångsrikt arbetssätt.
2019	<i>Granbarkborreprojektet Stoppa borrharna</i> . Samverkansprojekt mellan skogsbruket, länsstyrelserna i södra Sverige och Skogsstyrelsen. Målet var att begränsa angreppen och skadorna av granbarkborre så långt som möjligt.
2020	<i>Multiskadad ungskog</i> ⁵⁸ i norra Sverige. Ett samverkansprojekt mellan skogsbruket, forskningen och Skogsstyrelsen. Huvudsakliga målen var att genom samverkan och spridning av kunskap öka Skogsstyrelsens och skogsbrukets förmåga att identifiera skador i fält samt att genom forskning och ökad kunskap om orsaker och mekanismer ge vägledning till skogsbruket och privata skogsägare om förebyggande åtgärder och skötsel av skadade bestånd.

⁵⁷ Skogsstyrelsen 2021. Strategisk effektutvärdering 2020-21, sammanfattande rapport. Dnr 2021/4058.

⁵⁸ Samlad bild av flera skadefaktorer som tillsammans påtagligt påverkar trädets vitalitet, tillväxt och överlevnad.

4.9 Genomförda utvärderingar

Skogsstyrelsen har under perioden 2020–2021 genomfört tre strategiska effektutvärderingar inom effektområdena *minskade skogsskador* och *mer vitala och produktiva skogar*. Utvärderingarna rör

1. Mera Tall⁵⁹.
Syftet med studien vara att utvärdera arbetssättet Mera tall med avseende på metodens effektivitet för att uppnå syftet mer tall eller om det finns andra åtgärder och styrmedel som är mer effektiva. Uppdraget var även att sammanställa tidigare utvärderingar och deras resultat.
2. Beslut om bekämpningsområde för granbarkborreskador.
Syftet med utvärdering har varit att visa om inrättandet av ett bekämpningsområde är ett effektivt styrmedel och verktyg för myndigheten, samt att svara på om och i vilken grad vidtagna åtgärder inom bekämpningsområdet har varit effektiva.
3. Erfarenheter från åtgärder för att begränsa granbarkborreskador⁶⁰.
Utvärderingen genomfördes internt med utgångspunkt från frågeställningen om de informativa styrmedel Skogsstyrelsen har använt för att bekämpa angrepp av granbarkborre under perioden 2006–2020 har omsatts i handling i skogen och om de kända effekterna i så fall har svarat upp till de förväntningar som fanns. I analysen ställdes detta sedan mot befintlig kunskap om hur individer processar information, samt om möjligheter och utmaningar att nå önskvärda effekter med informativa styrmedel.

Resultaten från utvärderingarna sammanfattas i en rapport i Skogsstyrelsens rapportserie.⁶¹

En översyn av föreskrifterna till 29 § skogsvårdslagen gjordes 2016 av en intern projektgrupp. Bakomliggande motiv var bland annat att det uppfattades som svårt att rätta sig efter föreskrifterna till 29 § skogsvårdslagen när omfattande skador på skog uppstått efter storm. Föreskrifterna upplevdes som både otydliga och motsägelsefulla. Projektgruppens rapport innehöll förslag rörande bestämmelser om bekämpningsområden och tall samt generella undantag och urkopplingsmöjligheter.⁶² Översynen resulterade i förändringar i de allmänna råden för åtgärder mot skadliga insekter angående tidpunkt för avbarkning av rätt barrvirke samt täckning av vältor med papper samt att de särskilda bekämpningsområdena i Götaland togs bort ur föreskrifterna på grund av att skadorna bedömdes vara av ringa omfattning (SKSFS 2017:1).

⁵⁹ Skogsstyrelsen 2020. Effektutvärdering Mera tall, dnr 2020/4091

⁶⁰ Skogsstyrelsen 2021. Erfarenheter från Skogsstyrelsens aktiviteter och åtgärder för begränsning av granbarkborreskador, dnr 2021/762

⁶¹ Skogsstyrelsen 2022. Effektutvärdering av Skogsstyrelsens arbete för minskade skogsskador. Rapport 2022/13.

⁶² Skogsstyrelsen 2015. Översyn av föreskrifterna till 29 § skogsvårdslagen. Rapport Dnr 2015/88.

4.10 Centrala skogsskyddskommittén

Centrala skogsskyddskommittén (CSK) är ett rådgivande organ och referensforum för Skogsstyrelsen, och sedan 2021 även SLU Skogsskadecentrum i skogsskadefrågor. Skogsstyrelsen är huvudman för kommittén och utser tillsammans med SLU Skogsskadecentrum de organisationer och företag som bör representeras liksom antalet ledamöter. För närvarande finns det representanter från Skogsindustrierna, Sveaskog, Skogsägarföreningar, Sveriges plantproducenter, universiteten (inkl SLU Skogsskadecentrum), Skogforsk och flera myndigheter.

CSK:s lägesbeskrivningar och förslag till åtgärder är viktiga underlag för Skogsstyrelsens, SLU:s och hela skogssektorns agerande i skogsskadefrågor. CSK:s huvuduppgift är att genom samverkan bidra till att förebygga och bekämpa skador på skog och skogsmark. Sedan 2022 finns även en arbetsgrupp/referensgrupp knutet till CSK som är rådgivande för SLU Skogsskadecentrum vid prioriteringar av centrets verksamhet och fördelning av resurser.

Kommitténs uppgift är bland annat vara ett forum för utbyte av idéer, erfarenheter och kunskap inom kommitténs verksamhetsområde samt att förmedla den kunskap och information som läggs fram på kommitténs sammanträden inom respektive organisation.

Kommittén ska även kunna initiera och följa utredningar. Ett konkret exempel är det arbetsutskott inom CSK som bildades 2019 efter larm om ökande skador på ungskog i norra Sverige. Skadorna som benämndes ”multiskadad ungskog” bestod av omfattande älgskador och angrepp från skadesvampar, främst törskate. Utskottets arbete resulterade i en rapport innehållande bland annat åtgärder för att mildra problemen på kort sikt.⁶³ Arbetet skalades upp och utmynnade i ett samverkansprojekt mellan Skogsstyrelsen, skogsbolag, skogsägarföreningar, Jägarförbundet, SLU och Skogforsk. Projektet avslutades 2023, men Skogsstyrelsen har fortsatt jobba med problematiken genom att hålla i utbildningar och rådgivningar om hur skadorna kan mildras. Skogsstyrelsen har även beställt och finansierat vissa studier för att inbringa mer kunskap som behövs i Skogsstyrelsens rådgivning.

⁶³ Skogsstyrelsen 2019. Multiskadad ungskog i Västerbottens- och Norrbottens län. Rapport 2019/10.

5 Sammanfattande punkter om skogsskadornas utveckling och Skogsstyrelsens skogsskadearbete

I nedanstående punkter sammanfattas skogsskadornas utveckling och Skogsstyrelsens arbete för att motverka skogsskador.

- Mellan åren 1993 och 2024 var stormskadorna som mest år 2005 (75 milj m3sk), 2007 (12 milj m3sk) och 2013 (14 milj m3sk).
- Skogsbränderna har varit mer omfattande under 2000-talet. De största bränderna uppstod 2014 (13 800 ha) och 2018 (25 000 ha).
- Skogsstyrelsens återväxtuppföljning mellan 2001 och 2023 visar att andelen toppbetade plantor tydligt har ökat under perioden med undantag av Norra Norrland och Södra Norrland som har relativt oförändrade skadenivåer. Mest skador återfinns i Götaland med i genomsnitt 18 procent årsbetesskador under de senaste åren.
- Sedan 1993 bedöms ca 45 miljoner m3sk dödas av granbarkborre. Av denna volym skattas 34 miljoner m3sk ha dödas 2018–2024. Den långsiktiga övervakningen av granbarkborre visar på en utveckling där barkborrefångsterna har ökat sedan 1995. Under 2023 var det bara övervakningsområdena i Götaland som kom ner på en fångstnivå som var i nivå med tiden före det senaste utbrottet 2018.
- Törskateproblematiken är som störst i Norrbottens län. Det finns en tendens till att angreppen i landskapet Norrbotten är kraftigare än för 10 år sedan.
- Askskottsjukan kom till Sverige 2001. Redan 2009 visade en riktad skadeinventering på Riksskogstaxeringens ytor i Götaland att 25 procent av askarna (>10 cm) var svårt skadade och 50 procent påtagligt utglesade. Spridningen av askskottsjuka fortsätter alljämt men verkar ha stabiliserats under de senaste 10 åren.
- Den aggressiva formen av almsjukan kom till Sverige 1980 och finns nu över hela almens utbredningsområde. På Gotland upptäcktes almsjukan så sent som 2005, och där angrips förutom skogsalmen också lundalmen. Sedan 2007 bekämpas almsjukan på Gotland.
- Flera allvarliga utbrott av etablerade skadegörare har skett sedan 1993. Den mest omfattande var gremmeniella-epidemin under åren 2001–2003 som omfattade ca 480 000 ha varav 70 000 ha skadades svårt. Av skadeinsekterna har omfattande massangrepp i form av kalätning förekommit orsakat av röd tallstekel (2006-2007 och 2010-2012),

tallmätare (1996-1997) och barrskogsnunna (1997).

- Exempel på nya skadegörare i Sverige efter 1993 och som orsakat skadeutbrott är ungersk gransköldlus (2010) samt diplodia och blåsvart björkstekel (2013).
- Skogsstyrelsen fick särskilda anslag för hantering och utbetalning av ekonomiska stöd till drabbade efter stormen Gudrun samt de omfattande bränderna 2014 och 2018.
- Skogsstyrelsens arbete med skogsskador har intensifierats under 2000-talet. Skogsstyrelsen har sedan 2006, med undantag för åren 2016–2019, fått årliga regleringsbrev från regeringen innehållande särskilda uppdrag rörande övervakning, bekämpning och förebyggande av skogsskador. Från och med 2020 tillskjuts extra medel för skogsskadearbetet.
- Flera förändringar i 29§ skogsvårdslagen har skett sedan 1993. Den största förändringen skedde 2011 då fjällnära skog undantogs helt från skogsskyddsföreskrifterna liksom stubbar, högstubbar och stubbvältor. Kraven om att röjnings, hyggesrensning- och avverkningsrester inte får lämnas kvar över en viss omfattning togs bort. Vidare justerades tiden för när rått barrvirke inte får lagras i skogen, vilket främst påverkade södra Sverige.

Efter att en ny växtskyddslagstiftning trädde i kraft 2022 återfinns bemyndiganden för Skogsstyrelsen att meddela föreskrifter om åtgärder mot vissa skadliga insekter i växtskyddslagen samt växtskyddsförordningen i stället för i skogsvårdslagen. Nya grundföreskrifter väntas kunna beslutas under 2025.

- Skogsstyrelsens roll vid större skadeutbrott är att samordna, informera och stödja. Skogsstyrelsen har sedan 2010 byggt upp en organisation och en rutin som ska kunna hantera större skogsskadehändelser.
- Minskade skogsskador har varit ett av Skogsstyrelsens fokusområde i verksamhetsstrategin sedan 2018. Det långsiktiga målet är att utveckla Skogsstyrelsens och sektorns medvetenhet och kapacitet för att hantera och förebygga skador.
- År 2021 tog Skogsstyrelsen fram en långsiktig plan för skogsskadearbetet. Planen beskriver vad Skogsstyrelsen vill uppnå och vilka åtgärder man vill vidta för att uppnå målen.
- Den tekniska utvecklingen inom geodata under senare år har underlättat arbetet med att upptäcka skador för skogsägare. Exempelvis finns riskindexkartor och verktyg för att göra skillnadsanalyser för att upptäcka granbarkborreskador.

- Samverkan är positiv i sig men är också en viktig framgångsfaktor för att åstadkomma förändring och därmed ge effekter ute i skogen. Sedan 2010 har följande större samverkansprojekt genomförts som rör skogsskador: Mera Tall, Granbarkborreprojektet Stoppa borrharna och Multiskadad ungskog i norra Sverige.
- Skogsstyrelsen har låtit göra utvärderingar av Mera Tall samt inrättande av bekämpningsområde och arbetet med att begränsa granbarkborreskador. Översyn har även gjorts av 29§ skogsvårdslagen.
- Centrala skogsskyddskommittén (CSK) är ett rådgivande organ och referensforum för Skogsstyrelsen, och sedan 2021 även SLU Skogsskadecentrum i skogsskadefrågor. CSK:s huvuduppgift är att genom samverkan bidra till att förebygga och bekämpa skador på skog och skogsmark.

6 [Litteratur/källförteckning]

- Ekonomistyrningsverket 2005. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2005. [Ändringsbeslut 2005-11-24 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2006. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2006. [Ändringsbeslut 2006-11-30 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2007. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2007. [Ändringsbeslut 2007-12-19 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2008. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2008. [Ändringsbeslut 2008-12-04 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2009. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2009. [Ändringsbeslut 2010-01-28 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2010. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2010. [Ändringsbeslut 2010-09-09 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2011. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2011. [Ändringsbeslut 2011-12-01 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2012. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2012. [Ändringsbeslut 2012-11-15 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2013. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2013. [Ändringsbeslut 2013-04-18 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2014. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2014. [Ändringsbeslut 2014-12-04 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2015. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2015. [Ändringsbeslut 2015-09-17 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2016. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2016. [Ändringsbeslut 2016-12-22 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2019. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2019. [Ändringsbeslut 2020-01-30 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2020. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2020. [Ändringsbeslut 2021-01-28 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2021. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2021. [Ändringsbeslut 2021-09-30 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2022. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2022. [Ändringsbeslut 2022-12-22 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2023. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2023. [Ändringsbeslut 2023-08-10 Myndighet Skogsstyrelsen](#).
- Ekonomistyrningsverket 2024. Regleringsbrev till Skogsstyrelsen för 2024. [Regleringsbrev 2024 Myndighet Skogsstyrelsen](#)
- Forskning och framsteg 1998. Vad fick stopp på tallmätarna. Nr 6 1998.
- M. Jonsell 2023. Långsiktig övervakning av granbarkborre 2023. Institutionen för ekologi, SLU. <https://publications.slu.se/rb/?file=publ/show&id=130227>.
- Nationell Riktad Skogsskadeinventering (NRS). Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU. Rapporter. <https://www.slu.se/institutioner/skoglig-resurshushallning/miljoanalys/skogsskadeovervakningen/rapporter/>.
- Olsson, P-O et al. 2012. Forest Ecology and Management. A new invasive insect in Sweden – Physokermes inopinatus: Tracing forest damage with satellite based remote sensing., 285: 29-37.

Regeringskansliet 2024. Kommittédirektiv från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet Dir. 2024:16. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2024/02/dir.-202416>.

Skogsstörelsen nr 12. Skador på skog del 2. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/mer-om-skog/skogsskotselserien/skogsskotselserien-12-skador-pa-skog-del-2-gamla-och-nya-epidemier-och-utbrott-pa-skog.pdf>

Skogsstörelsen 2001. Skador på skog. Rapport 2001:80. <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/skador-pa-skog-rapport-2001-80.html>.

Skogsstörelsen 2005. Sammanställning av stormskador på skog i Sverige under de senaste 210 åren. Rapport 9/2005. <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/sammanställning-av-stormskador-pa-skog-i-sverige-under-de-senast.html>.

Skogsstörelsen 2006. Ekonomiska och sociala konsekvenser i skogsbruket av stormen Gudrun. Rapport nr 12 2006. <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/ekonomiska-och-sociala-konsekvenser-i-skogsbruket-av-stormen-gudrun.html>.

Skogsstörelsen 2010. Förnygra-vårda-skydda. Rapport nr 1 2010. <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/foryngra-varda-skydda-underlag-for-skogsstyrelsens-strategi-for.html>.

Skogsstörelsen 2012a. Beredskap vid skador på skog. Meddelande nr 3 2012. <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/meddelanden/beredskap-vid-skador-pa-skog.html>.

Skogsstörelsen 2012b. Ökade risker för skador på skog och åtgärder för att minska riskerna. Rapport nr 9 2012. <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/rapporter/okade-risker-for-skador-pa-skog-och-atgarder-for-att-minska-risk.html>.

Skogsstörelsen 2013. Ask och askskottsjuka i Sverige. Meddelande nr 4 2013. <https://shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/meddelanden/ask-och-askskottsjukan-i-sverige.html>.

Skogsstörelsen 2015. Översyn av föreskrifterna till 29 § skogsvårdslagen. Rapport Dnr 2015/88.

Skogsstörelsen 2018. Årsredovisning 2018.

Skogsstörelsen 2019a. Klimatanpassning av skogen och skogsbruket. Rapport 2019/23. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-20222021202020192018/rapport-2019-23-klimatanpassning-av-skogen-och-skogsbruket.pdf>.

Skogsstörelsen 2019b. Multiskadad ungskog i Västerbottens- och Norrbottens län. Rapport 2019/10. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-20222021202020192018/rapport-2019-10-multiskadad-ungskog-i-vasterbottens-och-norrbottens-lan.pdf>.

Skogsstörelsen 2019c. Skogsskador i region Mitt 2018. Diarienummer 2019/411.

Skogsstörelsen 2019d. Skogsskador i region Syd 2018. Diarienummer 2019/438.

Skogsstörelsen 2019e. Beredskap vid omfattande skador på skog. Protokoll Nr H-50/2019.

Skogsstörelsen 2019f. Årsredovisning 2019.

Skogsstörelsen 2020a. Effektvärdering Mera tall, dnr 2020/4091

Skogsstörelsen 2020b. Skogsskador i region Mitt 2019. Diarienummer 2020/630.

Skogsstörelsen 2020c. Skogsskador i region Syd 2019. Diarienummer 2020/631.

Skogsstörelsen 2020d. Årsredovisning 2020.

Skogsstörelsen 2021a. Erfarenheter från Skogsstörelsens aktiviteter och åtgärder för begränsning av granbarkborreskador, dnr 2021/762.

Skogsstörelsen 2021b. Långsiktig plan för Skogsstörelsens skogsskadearbete, dnr 2021/1225.

Skogsstörelsen 2021c. Strategisk effektvärdering 2020-21, sammanfattande rapport. Dnr 2021/4058.

Skogsstyrelsen 2022a. Effektutvärdering av Skogsstyrelsens arbete för minskade skogsskador. Rapport 2022/13. [Rapport 2022-13 Effektutvärdering av Skogsstyrelsens arbete för minskade skogsskador](#).

Skogsstyrelsen 2022b. Förslag till ny grundföreskrift. Dnr 2022/3797

Skogsstyrelsen 2023. Skogsskaderapport 2022. Rapport 2023/04. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-2023/rapport-2023-04-skogsskaderapport-2022.pdf>.

Skogsstyrelsen 2024. Utvärdering av digitala verktyg i Skogsstyrelsens rådgivningsverksamhet. Rapport 2024/04. [Rapport 2024-04 Utvärdering av digitala verktyg i Skogsstyrelsens rådgivningsverksamhet](#).

SLU 1997. Tallmätarhärjning på Hökensås. Fakta Skog nr 3 1997.

SLU Skogsskada 2024. Beskrivning av Diplodia. Hämtad 2024-03-12 <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/skogsskada/lasmer-sidor/skadeorsak/?DiagID=1074&AnmSkada=1074&Tradart=16&Skadetypp=2&Alder=2&SkadadDel=0,7&SkadaBestand=2>

Svennerstam m. fl 2024. Törskategeografier. Skogforsk.

Svensk författningssamling 2006. Förordning 2006:942. 5 § om krisberedskap och höjd beredskap.

Wulff m. fl. 2006. The applicability of national forest inventories for estimating forest damage outbreaks – Experiences from a Gremmeniella outbreak in Sweden. <https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=9377&lang=en>

Wulff, S. 2013. Nationell Riktad Skadeinventering (NRS) 2013. Arbetsrapport 406. Inst för Skoglig Resurshushållning SLU, Umeå. <https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=51717>.

Wulff & Hansson 2009. Riktad skogsskadeinventering av törskaterost 2008. Intern rapport. <https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=128840>.

Wulff, S. och Roberge, C. 2020. Inventering av granbarkborreangrepp i Götaland och Svealand 2020. Inst för Skoglig Resurshushållning, SLU, Umeå. https://pub.epsilon.slu.se/21827/1/wulff_s_et_al_210201.pdf.

Wulff, S. och Roberge, C. 2021. Inventering av granbarkborreangrepp i Götaland och Svealand 2021. Inst för Skoglig resurshushållning, SLU, Umeå. https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/sresh/miljoanalys/nrs/granbarkborre_nationell-riktad-skadeinventering-2021-211210.pdf

Wulff, S. och Roberge, C. 2022. Inventering av granbarkborreangrepp i Götaland och Svealand 2022. Inst för Skoglig resurshushållning, SLU, Umeå. https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/sresh/miljoanalys/nrs/nrs_granbarkborreinventeringen_2022.pdf.

Wulff, S. och Roberge, C. 2023. Inventering av granbarkborreangrepp i Götaland och Svealand 2023. Inst för Skoglig resurshushållning, SLU, Umeå. https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/sresh/miljoanalys/nrs/nrs_granbarkborreinventeringen_2023.pdf.

Wulff, Walheim, Roberge 2022. Inventering av skador på ungskog 2022 i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtlands län. Institutionen för skoglig resurshållning, SLU. <https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=128193&lang=en>.

Bilaga 1 Överenskommelse mellan skogsutredningen och Skogsstyrelsen

Promemoria

2024-06-11
Komm2024/02

Utredningen om en robust skogspolitik som ser skogen som en resurs
LI 2024:02
Sekreterare
Andreas Eriksson
076-5407757
andreas.eriksson@regeringskansliet.se

Överenskommelse med Skogsstyrelsen om en sammanställning av skogspolitikens utveckling m.m.

1. Parter

Utredningen om en robust skogspolitik som ser skogen som en resurs, LI 2024:2 (Utredningen) genom huvudsekreterare Caroline Rothpfeffer. Organisationsnummer 202100-3831

Skogsstyrelsen genom avdelningschef Staffan Norin.
Organisationsnummer 202100-5612

2. Överenskommelsens giltighetstid

Överenskommelsen gäller från och med den 10 juni 2024 till och med den 27 december 2024 och upphör att gälla utan föregående uppsägning.

3. Överenskommelsens omfattning och utförande

Regeringen har tillsatt utredningen En robust skogspolitik som ser skogen som en resurs med syfte att utveckla en framtida ändamålsenlig skogspolitik som främjar ett långsiktigt hållbart konkurrenskraftigt skogsbruk, ökad skoglig tillväxt och en långsiktigt ökad tillgång till hållbar skoglig biomassa för att fullt ut kunna bidra till klimatomställningen samt jobb och tillväxt i hela landet.

Utredningen ska utvärdera den nuvarande skogspolitiken givet de förändringar som skett sedan 1993 och i det redovisa hur skogspolitiken har utvecklats sedan 1993 års skogspolitiska reform

samt hur kraven för skogsbruket har förändrats, redovisa skogsbrukets och skogsnäringens samlade betydelse för den ekonomiska hållbarheten nationellt och på regional nivå samt redovisa samhällsekonomiska effekter av förändringar i årlig avverkningsnivå. Baserat på detta ska utredningen föreslå de samhällsekonomiskt effektiva åtgärder som kan behövas för att förstärka incitamenten för ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt skogsbruk samt stärka näringsfriheten och investeringsviljan i skogsnäringen i syfte att öka den skogliga tillväxten och öka tillgången till hållbart producerad inhemsk biomassa.

Som underlag för denna del av utredningen sammanställer Skogsstyrelsen

- En redovisning av hur skogs-, miljö- och klimatpolitiken med koppling till skogen (och vid behov andra politikområden av betydelse för skogssektorn) förändrats sedan 1993.
- En redovisning av strukturella förändringar i skogssektorn sedan 1993 t.ex. ägarstruktur, industristruktur, makroekonomisk utveckling, aktörer och intressenter, sysselsättning (inkl. självverksamhet), certifierad areal, skogsbruksplaner och andra kunskapsplattformar t.ex. öppna data och e-tjänster.
- En redovisning av utvecklingen i skogen sedan 1993 utifrån Skogsstyrelsens statistikansvar, bland annat avseende förnyingsarbete och miljöhänsyn.
- En redovisning av hur Skogsstyrelsens verksamhet förändrats sedan 1993 med avseende på omfattning, inriktning (verksamhetsgrenar såsom tillsyn och rådgivning), finansiering och arbetsätt samt en beskrivande förklaring till förändringarna.
- En redovisning av utvecklingen, såväl bedömningar som kvantifieringar, av skogsskador sedan 1993 samt en beskrivning av Skogsstyrelsens arbete för att motverka dessa.

Utredningen ska också utveckla skogspolitiken för att möta utmaningarna i EU och specifikt den gröna given med utgångspunkt att förutsättningarna för ökad skogsproduktion och hållbar skoglig tillväxt i hela landet inte ska påverkas negativt. Utredningen ska därför redovisa och analysera kraven i den gröna given samt översiktligt beskriva de sammanvägda konsekvenserna.

Som underlag för denna del av utredningen sammanställer Skogsstyrelsen

- En sammanställning av beslutad och föreslagen lagstiftning och annan styrning i den gröna given och annan relevant EU-reglering och hur de enskilt och samlat påverkar svensk skogssektor med utgångspunkt från befintliga underlag.

Utredningen ska också effektivisera miljömålsarbetet för skogen genom att analysera mätbarhet och uppföljningsbarhet i de miljökvalitetsmål som är relevanta för skogssektorn samt hur andra samhällsekonomiska mål, hållbarhetsmål och mål inom EU-lagstiftningen kan vägas in i formuleringen av preciseringar och indikatorer.

Som underlag för denna del av utredningen sammanställer Skogsstyrelsen

- En redovisning av hur miljömålssystemet har utvecklats sedan införandet i de delar som berör skogssektorn, t.ex. målformuleringar, etappmål, preciseringar, indikatorer samt uppföljning och utvärdering.
- En kartläggning av hur de svenska miljökvalitetsmålen förhåller sig till rapportering av andra indikatorer avseende skog nationellt, inom EU och till andra internationella organ.

4. Redovisning

Arbetet ska rapporteras löpande via regelbundna avstämningar med utredningens sekretariat. Leveranser av underlag sker löpande enligt vad parterna kommer överens om och uppdraget som helhet ska redovisas i en rapport till utredningen senast den 13 december 2024.

5. Ersättning

Skogsstyrelsen fakturerar utredningen vid den slutliga leveransen den 13 december 2024. Ersättning betalas med fast pris om 400 000 SEK.

Arbetet med underlagen bedöms omfatta ca 1 000 timmar. Om arbetet väsentligt kan komma att överstiga detta ska parterna ha en fömyad avstämning.

6. Ansvariga och kontaktpersoner

Ansvariga för denna överenskommelse är:

För utredningen, Caroline Rothpfeffer, huvudsekreterare
För Skogsstyrelsen, Staffan Norin, avdelningschef

Kontaktpersoner för överenskommelsen är:

För utredningen, Andreas Eriksson, sekreterare
För Skogsstyrelsen, Johan Wester, senior advisor

Denna överenskommelse har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Ort och datum

Uppsala 2024-06-

Caroline Rothpfeffer
Huvudsekreterare

Ort och datum

Umeå 2024-06-

Staffan Norin
Avdelningschef